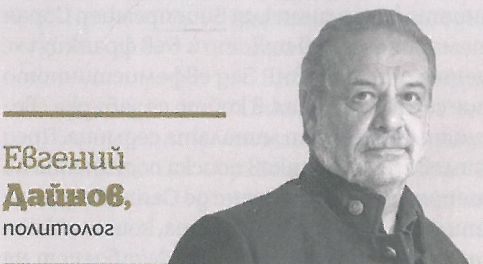

//ИЗПАДАНЕ ОТ МОДЕРНОСТТА

Когато за властта всичко е „лично“

**Евгений
Дайнов,**
политолог

К „Кумгейт“ не е еднократна аберация (отклонение от нормалното развитие - бел. ред.), а пророчество, отворен към сърцето на системата. Както господарското поведение на политици към журналисти не е само продукт на лошо възпитание, а симптом за деградацията на целия пакет обществени отношения.

Толкова дълго живяхме с мисълта, че демокрацията е окончателно постигнатата, самоподдържаща се норма, че забравихме основното - не е. Толкова дълго всичките ни спорове бяха по оста „ляво-дясно“, че забравихме опасното - не тези спорове поддържат демокрацията. В днешния свят те правят точно обратното - отклоняват вниманието от нейното поддържане.

Преди три десетилетия Роналд Рейгън сподели прозрение, което тогава мина между капките: „Няма такова нещо като ляво или дясно. Има само горе и долу.

Нагоре - към отколешната мечта за индивидуална свобода, съчетана с ред, или надолу - към незначителността на отделния човек при тоталитаризма.“ Мравуняк или свободни хора, живеещи заедно в ред - това са двата „дефолт“ варианта за устройване на едно общество. В момента светът - и особено по-крехките негови брънки - като България например, се свлича от „горе“ към „долу“. Само че за Рейгън „долу“ е тоталитаризмът, който все пак е явление на модерната епоха. Той не си е представял момент, в който сме извън модерността. А работата е там, че ние се свличаме не дори към тоталитаризъм, а към изпадане от модерността.

Господарска или политическа власт

Още Аристотел е успял да даде имена на двете възможности за организация на властта в едно общество: „господарска власт“ - власт между не-равни помежду

си; и „политическа власт“ - власт между равни помежду си. В историята те периодически се появяват и изчезват, за да се появят отново на по-късен етап.

Някъде между гражданската война в Англия и американската Декларация на независимостта се възстановява идеята, че хората са равни помежду си - и че следователно е редно властта да бъде „политическа“. Появяват се модерните общества, основани върху обществен договор и суверенитета на гражданите над управляващите.

В началото на ХХ век обаче прекалено бързата модернизация в Европа поражда страх и отчуждение. В ред страни хората се втурват да търсят сигурност и закрила от самотата в „мравуняци“. Така се раждат фашизмът, нацизмът и ленинският комунизъм. Те все пак остават в рамките на модерността, защото в крайна сметка не унищожават идеята за равенство (освен за „врага“) и през цялото време имитират управление в съответствие с някакви писани правила и закони, които (поне на теория) са над волята на съответния диктатор.

С разпада на мравуняците като че ли „политическата власт“ в нейната модерна трактовка (т.е. либералната демокрация) остана единствена на терена. Кой ли щеше да ѝ противостои, след като всичките ѝ противници бяха повалени? Някои обявиха, че е дошъл „краят на историята“ - че след хилядолетия бури и светкавици най-сетне е дошло вечно спокойствие. Други се запретнаха да ползват това спокойствие, за да консумират и да се забавляват. Трети - предимно в Източна Европа, си казаха, че щом либералната демокрация няма опоненти, значи в крайна сметка „всички ще станем като германците“. И спряха да полагат усилия, за да подреждат своите обществени отношения по правилата на политическата власт.

И никому не хрумна, че могат да се появят алтернативи не само на либералната демокрация, но и на самото модерно общество: идеологии, практики, нагласи и доктрини, според които идеята за модерното общество трябва да бъде изоставена, за да се върнем към домодерното си състояние.

Феодализация или по-лошо

Така се стига до онова, на което в България казваме феодализация на обществото. Но и това е терминологично неправилно. Дори при феодализма има правила и кодове на поведение, които укротяват силните – „господарите“. Все пак кодът на честта на аристократа е да помага на слабите, болните и страдащите, а не да ги тормози; впоследствие става и кодекс на джентълмена през модерния XIX век.

Онова, което се случва днес, е опит за възстановяване на чиста господарска власт – на властта на силните, неукротявана от никакви закони, правила и кодове на (прилично) поведение.

В основата на модерността са заложени няколко прости за разбиране идеи:

- **Първо**, хората са свободни, т.е. никой няма господар над себе си. А щом нямат господар, това ги прави равни помежду им – всеки си взема решенията сам, вместо да се подчинява на господарски заповеди.
- **Второ**, в равенството си пред закона хората намират гаранцията, че няма отнякъде да се появят господари. В съдебната зала най-слабият гражданин може да осъди най-силния.
- **Трето**, за да се поддържа това равенство, се създават без-лични институции – т.е. такива, които се отнасят към всички еднакво, независимо от „лицето“ на човека, застанал пред гишето. Чиновникът на свой ред също е рекрутиран „без-лично“, т.е. единствено на основата на професионалния си капацитет и квалификация.
- И **четвърто**, властта (силните) е под контрола на гражданите (слабите). Те могат да я сменят; а докато тя властва, могат да я контролират чрез различни механизми.

Модерността е ударена в челото

Където без-личното се превърне в лично – там модерността е ударена в челото. Защото, когато институциите започнат да реагират по различен начин, в зависимост от това с кое „лице“ си имат работа, рухва цялата конструкция на „власт между равни“. Някои се оказват „по-равни“ от другите. Неизбежната крайна спирка по този път е възстановяването на

Последните скандали не са отклонения, а прозорец към сърцето на системата.

Оставена без контрол, всяка партия се превръща в олигархия, а всяка олигархия - в класа от господари.

древната форма на власт – господарска власт, между не-равни.

Тази перспектива в България бе обявена от лозунга, под който наскоро беше промотирана по детински героична версия за живота на Бойко Борисов: „За него всичко е лично!“ Политическият смисъл е очевиден: не разписаните закони и правила регулират поведението на силните на деня. А точно обратното: волята на силните на деня е единственият закон, надделяващ над всякакви писани документи.

А щом волята на силните е единственият реален регулатор на обществените отношения, откъде идва това силно учудване от „Кумгейт“? Човекът е силен, за него всичко е лично – и той назначава на служба не без-лични чиновници с проверен капацитет, а неговите си „лица“, личните му роднини. Когато всичко е лично, няма как да се класираш, ако си извън кръга на одобренията „лица“.

Учудването от господарското поведение на Антон Тодоров и Валери Симеонов в медиите е от същия порядък. Тяхната воля е над правила, закони и кодове. Следователно – правят, каквото си искат.

И „Кумгейт“, и грозното медийно поведение на властимащи скандализираха общественото мнение, предимно София, защото бяха възприети като тежки отклонения от правилата. А всъщност от първия ден на своето управление ГЕРБ прави едно – установява господарска власт върху територията на страната. Не става дума за отделни отклонения, а за система.

Колкото по-малко е населеното място,

толкова по-видима е липсата на правила и закони. С напредването на този процес все по-големи населени места изпадат от модерността и затъват в господарската власт. Всеки е длъжен да изпълнява нейната воля, независимо от това какво пише в законите, защото, ако не го прави, остава без работа, без бизнес и понякога без живота си.

Издаваме не от демокрацията – избухват ни от модерността. Доста голяма част от народа няма поне видимо нищо против. Все пак по времето на „реалния социализъм“ беше свикнал да живее в мравуняк и да изпълнява заповедите на началствата.

Класа от господари

Разбира се, работата не опира само до ГЕРБ. Останалите „парламентарно представени“ са от същия дол гренки. Оставена без контрол от страна на гражданите, всяка партия се опитва да се превърне в олигархия (писал го е още Михелс по времето на Първата световна война); а всяка олигархия – вече знаем пък ние – се опитва да се конституира като класа на господари.

Това, че демокрацията не се самоподдържа, май трябваше да го знаем отдавна. И да си даваме сметка, че който не полага усилия да я поддържа, започва да я губи.

И модерността може да се изпари като медуза на слънце, за да ни остави в лапите на всеки минаващ негодник, конституиран се като господар.

Аристотел би казал, че животът е въртележка: днес имаш политическа власт, утре – господарска, после – пак политическа, после – пак господарска. Но в продължение на онези 2300 години, които ни делят от неговото време, сме се научили на нещо ново – на съпротива. Защото знаем нещо, което той не е знаел – бъдещето не е закодирано в никакви закони на вселената. Бъдещето е онова, което правим днес.

Имаме късмет, че повечето от сегашните господари са всъщност родени и израснали като слуги. Сблъсквайки се със свободни хора, те неминуемо ще отстъпят, защото не са снабдени с инструментариума за победа над точно такива. Май вече го и правят. **IK**